

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING ZAMON BILAN HAMNAFASLIGI VA JAMIYAT BILAN HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-bosqich kursanti

Normamatova Sevinch Vohidjon qizi

Annotatsiya: Maqolada Ichki ishlar organlari profilaktika inspektorining turli davlat organlari shuningdek fuqarolar yig'ini bilan o'zaro hamkorligi, profilaktika inspektorlarining vakolatlari, huquq va majburiyatlarini, ularning davlat organlari va boshqa tashkilotlar, fuqarolik jamiyati institutlari hamda aholi bilan huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida hamkorlik qilish tartibi yoritilgan.

Kalit so'zlar: Profilaktika inspektorlari vakolatlari, profilaktika inspektorining ma'sulyati, jamiyat hayoti, mahalla huquq-tartibot maskani, mahalla raisi.

Bugungi kunda mahallalardagi osoyishtalikni saqlash va fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish bo'yicha ko'plab davlat dasturlari ishlab chiqilib, normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Mahallalardagi osoyishtalikni ta'minlash va kriminogen holatni barqarorlashtirishdek og'ir vazifalar profilaktika inspektorlari zimmasiga yuklangan. Bu vazifalarni amalga oshirishda ular turli davlat organlari, quyi va yuqori tuzilmalar bilan o'zaro hamkorlikni tashkillashtirishgan. Ulardan biri bu fuqarolar yig'inidir. Ular bilan hamkorlik hozirgi kunda o'z samarasini berib kelmoqda.

Ichki ishlar organlari mahalla huquq-tartibot maskanida profilaktika inspektorlarining davlat tashkilotlari, boshqa tashkilotlar va aholi bilan hamkorligi tashkil etish quyidagi yo'llar bilan amalga oshiriladi:

huquqbuzarliklar profilaktikasi, ularga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etish bo'yicha qo'shma tadbirlarini rejalashtirish va o'tkazish;

kollegial qarorlarni talab qiluvchi vazifalardan kelib chiqib qo'shma yig'ilishlar o'tkazish;

mahalliy davlat hokimiyati organlari va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarini huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati natijalari haqida xabardor qilib borish;

faoliyatga baho berish va birgalikda amalga oshirilgan ishlar natijalarini hisobga olish;

hamkorlikni tashkil etishning ilg'or shakllari va usullarini umumlashtirish hamda amaliyotga tatbiq etish.

Hamkorlikning darajasi, doirasi va xususiyatidan kelib chiqib, qonunchilikka muvofiq boshqa tadbirlar ham amalga oshirilishi mumkin.

Davlat organlari va muassasalari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat va boshqa tashkilotlar profilaktika inspektorlariga o'z vakolatlari doirasida o'quv-metodik, axborot, maslahat va tashkiliy jihatdan qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Axborot almashish yozma so'rovlar asosida amalga oshiriladi.

Profilaktika inspektorlari mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan tadbirlarni o'tkazishda, oilaviy-maishiy nizolar masalalarini hal etishda, inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishda, noqonuniy diniy tashkilotlar faoliyatiga chek qo'yish choralarini ko'rishda, fuqarolarning vijdon erkinligi va diniy e'tiqod huquqlariga rioya etilishini, diniy qarashlarning majburan singdirilishiga yo'l qo'yilmasligini ta'minlashda fuqarolar yig'inlari bilan hamkorlik qiladilar.

Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'ini raislari (oqsoqollari) bilan birgalikda quyidagilarga qaratilgan choralarni amalga oshiradilar:

egasiz turar joylarni aniqlash va ularning qonun hujjatlarida belgilangan tartibda saqlanishini nazorat qilish;

vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonun hujjatlari talablariga rioya etilishi;

oilaviy-maishiy sabablarga ko'ra sodir etilgan huquqbuzarliklar, shu jumladan ayollar, voyaga yetmaganlar va yoshlar tomonidan sodir etilgan huquqbuzarliklar

muhokamasini tashkil etish va o'tkazish, mazkur huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va ularga imkon beruvchi shart-sharoitlarni bartaraf etish choralari ko'rish;

spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni suiiste'mol qilish natijasida fuqaroning muomala layoqati cheklangan deb topish to'g'risida yoki fuqaroning ruhiy holati buzilganligi (ruhiy kasalligi yoki aqliy zaifligi) tufayli muomalaga layoqatsiz deb topish haqida sudga ariza berish masalalari. Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'inlari raislari (oqsoqollari) bilan birgalikda qonun hujjatlariga muvofiq boshqa choralarni ham amalga oshirishlari mumkin.

Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'ini raislarining oila, xotin-qizlar va ijtimoiyma'naviy masalalar bo'yicha o'rinbosarlari bilan quyidagi masalalarda o'zaro hamkorlik qiladilar:

aholi, ayniqsa, xotin-qizlar, voyaga yetmaganlar va yoshlar o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib etish, ma'naviy-axloqiy muhitni sog'lomlashtirish bo'yicha fuqarolarning huquqiy madaniyati va faolligini oshirishga yo'naltirilgan tushuntirish ishlarini tashkil etish;

xotin-qizlar va voyaga yetmaganlarga nisbatan jismoniy yoki ruhiy zo'rlik ishlatish ehtimoli mavjud oilalarda profilaktik tushuntirish ishlarini olib borish, ularning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga ko'maklashish;

odam savdosi qurboniga aylangan xotin-qizlar va voyaga yetmaganlarga ularning ijtimoiy hayotga moslashishlari uchun har tomonlama ko'mak berish;

xotin-qizlar va voyaga yetmaganlar o'rtasida erta nikoh, o'z joniga qasd qilish, jinoyatlar va huquqbuzarliklar holatlarining sabab va shart-sharoitlarini o'rganish, shuningdek, ularga yo'l qo'ymaslik bo'yicha profilaktika choralari, shu jumladan, yakka tartibdagi choralarni ko'rish;

tinchlik va osoyishtalikni ta'minlashda fuqarolar ogohligini, xotin-qizlar faolligini oshirish;

diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish;

jazoni ijro etish muassasalarida jazoni o'tayotgan xotin-qizlarni fuqarolar yig'inlari kafilligi asosida afv etish to'g'risida takliflar kiritish;

ozodlikdan mahrum etish tarzidagi jazoni o'tayotgan yoxud jazoni ijro etish muassasalaridan ozod etilgan, shu jumladan, diniy ekstremistik g'oyalar ta'siriga tushgan shaxslarning yaqin qarindoshlari bilan profilaktika ishlarini olib borish va ularga ko'maklashish.

Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'inining oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash komissiyalari bilan quyidagi masalalarda o'zaro hamkorlik qiladi:

fuqarolarning yot g'oyalar, ichkilikbozlik va giyohvandlik ta'siri ostiga tushib qolishlari, oilaviy kelishmovchiliklar shuningdek, yoshlar tarbiyasiga mas'uliyatsiz munosabatda bo'lish holatlarining oldini olish;

qo'shnilar va qarindoshlar o'rtasidagi kelishmovchiliklarni bartaraf etish va ularning o'zaro munosabatlarini tiklash bo'yicha choralarni ko'rish;

ichki ishlar organlari hisobida turgan, ayniqsa, muqaddam sudlangan, huquqbuzarliklar sodir etayotgan va yot g'oyalar ta'siriga tushib qolgan shaxslar bilan profilaktik ishlarni amalga oshirish;

jazoni ijro etish muassasalaridan ozod etilgan shaxslarni ijtimoiy moslashtirish.

Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'inining xotin-qizlar bilan ishlash bo'yicha komissiyalari bilan quyidagi masalalarda o'zaro hamkorlik qiladilar:

ayollarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish bo'yicha choralarni ko'rish;

oilalarning barbod bo'lish holatlarini bartaraf etishga yo'naltirilgan tadbirlarni o'tkazish;

xorijiy davlatlarga chiqayotgan va u erdan qaytgan ayollar hisobini yuritish, ular bilan tegishli profilaktika ishlarini amalga oshirish.

Profilaktika inspektorlari fuqarolar yig'ini organlari va nodavlat notijorat tashkilotlari bilan qonun hujjatlariga muvofiq boshqa masalalarda ham o'zaro hamkorlik qilishlari mumkin.

Profilaktika inspektorlari qo'shma tadbirlarni, shu jumladan, huquqbuzarliklar profilaktikasiga oid "davra suhbatlari", seminarlar va ijtimoiy so'rovlar tashkilotish orqali o'tkazishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Konstitutsiya
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 26 martdagi "Jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurash sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 6196-sonli farmoni
3. Vazirlar Mahkamasining «Mahallabay» ishlash tizimini amaliyotga joriy etish va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida amalga oshiriladigan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» 2021 yil 19 martdagi 152-son qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 23-iyundagi "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qaror
5. Wikipediya.org (qidiruv tizimi)
5. Natlib.uz (Milliy kutubxona)